

САТА ОЛОХ

Х А Ы М А Т
1931 СЫЛ АЛТЫННЫМЫ
15 НУНУТТЭН ТАХСАР

СССР ТУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОУОННААҒЫ СОЗЕТТАРЫН ОРГАНА

N. 43 (6960).

1990 жыл. Мууе устар 7 күнэ.
СУВУОТА

2000
 2001

ХОРСУН БЫНЬЫ КЭРИЭСТЭНИЭХТЭЭХ

Аба дайды Улуу сэриитин ветераннарын оройуоннаабы слетуттан

Оройуон кыһынгэр Ада дойдуга Улуу сэрииги-
гэр олбуттар көрүстэ-
рингэр тутуллубут аама-
тыһыһына муус устар 4
күнүгэр 95 киһилээх сэ-
рин ветераннарын бэрэ-
дэктээх кэпкэтэ кэлэн,
бөрүһэлэрин устан, саһа-
та суох нөрүһүн турда.
Ити Улуу Кыайыны 45 сы-
лыгар аналлаах оройуон-
наагы слет кыттыһылаах-
тара сэрин толоонуттан
алаһа дьыллэрингэр, төрө-
бүт түөлбөлэрингэр тешү-
бэтэх биир саастыһылаах-
тарыҥ аамаатынныктары-
гар күөх лабиаттан та-
һымалан оҕоһундубут ве-
ногу суураллар. Кыһылар
сэригэ олбуттары мүнүү-
тэ саһата суох туруу-
нан көрүстүһүлэр. Ман-
на Ада дойдуну көмүс-
күүр Улуу сэрин актив-
най кыттыһылаахтара Петр
Егорович Смирдянов уо-
на Михаил Прокопьевич
Ефимов тал өлүлэр.

Народный театр кинг
свалатыгар чуумуран
олорон, **СЕНТ** **ДЖО**
Пастык секретаря Т. М.
Сысолатин Улуу Кыайык
45 сылыгар аманнаах да
малаатын ийиттисэр. Гер-
ой-мурад мтык Селесто-
полтан слет кыттылаах-
тарыгар эбэрди телеграм-
ма кэлбитин ийгэртэрээх
тыкы тыаһынан көмүстү-
лөр. Ити кэнниттан **В. Н.**
Курашов аатынан Чурал-
чы орто оскуолатын эдэр
пионердара сарын вете-
раннарын истигиник ээр-
дэлэтилэр. Саалда пио-
нерская дружина аныкта
күннүгүн уонна тэхсүү

түн ветераннар сүрөхтө-
ритер туран корустулэр
итиннэ агаардылар. Ки-
чилер сөрм сыйларытар
итинник Кыыл знамала-
рынан өрө күүрдүлэи уо-
даһыннаах өсөөрү утары
тааргыспытара уонна
кыайбытара. Ол ийин
ветераннар сүрөхтөритер
Кыыл знами билигин да-
һаны чүтэс.

Ага дайдуу нэмүсүүр сэрингэ бийнги оройуон-мугуттан 2081 киһи ыгы-рылдьыбыта. Кинилэртэн 700-тэрэ эрэ дайдуулары-гар тыһынаах эргиллибит-тэрэ. Билигин оройуонга 122 сэрин ветеранинара бааллар, итин тэһинна Якутскайга 70-ча киһи үчүөккэ турар. Сэрин ве-теранинара оройуон эконо-миката бөдөрүүрүтөр, кулутурата, социальнай өртүөн сайдыытыгар, ыч-чаты ага калыҥа утуу-үгэстэрингэр иктигэ куус-төрө кыайарынан нөмө-дөөһөллөр, албуттар кэ-риэстэрин үүнэр калыҥа-аҥа тирээччилэрэ буо-ллулар.

Москва уонна Сталинград куораттар обороналарын активнай кыттыылааба, 1945 сыллаахха Москвада буюлбут Кыаыны парадны кыттыылыада Иван Николаевич Дюдорев билгини Хадаар Уорратыгар олофтор. Кини сарин кэнинтээн колхозка, кишин совхозка производствона үрдүн таһаарыылаахтык үлэлээбитэ, үгүс ыччаты үлэ араас мыйдырдыгыгар үһүйүтэ.

Итг гурдун үүнэр келүү-
вэни нитинг-уурхтннга
М. П. Ефимов, Н. Г. Сяри-
бин, М. Д. Неустров,
П. В. Парфенов уо. д. а.
утуе суобаастаахтын үлэ-
дэбэйттэра. Соххоттарга,
оройуон промышленнай
тэриэтэлэрингэр үлэе уту-
сыйнан холобурун көр-
дөрбүт сэрим ветерана-
рын бэрт элбэги хаттыах-
та сол.

Слєвкя Якутскыттан
Г. Д. Ефимов, Чакыртан
И. Н. Никитин, Сылтантан
А. Т. Макаров, Волугур-
тан М. Д. Неустров, Ха-
тылыттан П. В. Парфе-
нов, Кытаахтан Н. Г. Скрибин, Дорыттан Д. И.
Дьячковская, Болгоноттон
Ф. М. Кладкин, оройуон
кыһыттан Н. Е. Захаров,
П. А. Седалищев,
сэрин уонна үлэ вете-
раһнарын оройуонаады
советын председателэ А.
А. Ситисен тыл атыллар.

Иттиклэр сэрин ветераннарын автомашина фондатынан, ололор дьһарын, оту согоотунна алааһыгыга чыра техниканын халаччы-варга туруоруусуглар уолна сэрин ветераннарын улэ ветераннар иттээ арарга эттилэр. Итини сэрин тодоонугар өлөр-тиллэр былдыһыгар сырыттахтарында, манна халбыт 5-6 саастаах оҕолору кытта билигин биер чөлөгө түгөнү туһант сылдыа-лара хайдах даҕдын табыллыбатынын быһаараллар. Итини тэгэ сэрин ветераннарыгар анаан оройуон кишинигэр ололор дьһэн

тутарга, үбүн совхозтар-
тап коммунаньнэргэ от-
тилар. Билигин баар ве-
теринар автобиография-
ларын суруйалларыгар,
аймахтарын, чугас довто-
руун туһунан ахтыбылары
бизрэлэринэр, Кыады
мемориалын тутууну түр-
гөтүтүгэ, инжилкэртээн
төһө ийи уонна нисэх
барыттарын чуолкайдаа-
һынга, ыччаттар ортолор-
угар ага көлүөнэ үтүө
үгэстэрин таба уонна
кисэник пропагандалаа.
Ынган сэт кыттылаах-
тарын болгоотолорун ту-
һайдылар.

Түмүккө Ада дайдын
нөмүснүүр Улуу сэрп
кыттыллахтара оройон
бары ыччэттарыкар туһал
нан Ынтырымы суругу
ыччотондот.

Саяг кыттыкылаахтарын
гөр алаһа оройун уусу-
ран самодетельноһун
пестераннарын кууһунча
иниэр программаларх көс-
цөрт бэриллиһэ. Суотаста
кыттыкылаахтын тыһынаа
ордуутар Бахыттан Фе-
дор Гоголев, Ойулуун-
тан Варвара Кузьмин,
Кылааннаахтан Мария
Данилова, Иэн Полос
Болтоноттоон Дария Жир-
кова, Петр Андреев, Ди-
янтин Николай Саввин
Болугуртан Егор Дьяч-
ковскай, оройун иһини-
тэн Варвара Барашкова
бадалайкада оонһооччу-
лар, хомусчууттар, үлкүү
һуттаа бөлөхтөрүн толо-
рууларын көрөхсөһүн көр-
дүлэр.

С. АЛЕКСЕЕВ

балдлаах, кызганах нэм-
нэргэ ололбуу, өхсөснүт,
үлгээлбүт хорсуи бйһыи
та эһнэхэ тйрэх, өйбүд
буолуохтун.

Колуунзэ колуунзэни сол булар. Ол—олох түлүүх рүүбэт солуона. Овоц эһи ги шингэтигэр улазан соруктар тураллар. Итэ үтүө тускулалах дымаллары олоххо киллэрингэтигэр олох, үлэ эстафетын эрэлээхтик түгүөх хутун изада.

(След кыттымалар-
тарынан бир санан-
ган ыдылыңыз).

ГЕРОЙ-КУОРАТТАРЫНАН

Улуу Кыайы 15 сыйланыг сэбэстээн оройуоннаары дьаһал иһинэн Москва—Киев—Одесса—Херсон—Севастополь—Феодосия—Велгород—Москва маршрутунан билини оройуонмутуттан сэрэн, тыыл уоһы үлэ 31 ветераннара кеттүдэр. Олор истэрингэр сэрэн, үлэ ветерана, РСФСР үтүлэлэх юрина Е. И. Манаров, сэрэн олодообто, көнүү ветерана А. Н. Пономарева, ветераннар оройуоннаары хордарын салайааччыта, ССРС культураны туйгутуа М. Е. Васильева, педагогическай үлэ ветерана Н. М. Матвеев уо. д. а. бааллар.

Экскурсаннар Герой-куораттарынан 10 күн устата сыдымхатара, кырыптаах кыргынылар бородутаабыт сирдэрин көрүөхтөрө.

МОСКВА. (ССТА).
Муус устар 4 күнүгөр
ССРС Верховный Советын
палаталары тус-туса
муньхастарыгар ССР Со-
юзтарын, союзная уонал
автономия республикалар
экономический сыйланна-
рыларын төрүттерин ту-
тунап Союзон бырайыгата
инияс аарыллыытыгар кө-
рүдүттэ.

Бу документу ситаран
чочуйуу теңе сийилин
ырытыылаарын уонна ди-
ригин ийи тобто умара-
тыллыбыт чакчыйттан
даарыа итээйинэххэ сөп
(урукку тобто—союзнай
уонна автономнай респуб-
ликаларга экономикаан,
уонна социальнай эйгэ-
салайын уопсай түрүттэ-
рин туһунан ССРС Со-
куонун бырайыага). Пра-
вовой акт ситэ редакция
та финансовой эйгэ, по-

дуогу түпүрүнө, иштейт
ционнай политикага айыл
даны тууранына союзно
уона автономный респуб
ликалар бөлөмүчүна
рын билаларды кызмат
Киндер тас экономика

най үдэн бэйлэрэ
мытар, былзаныыр, бюд-
жеты үөскэтэр быраап-
тавхтар, республика ни-
тэринэ нөһиллэр түбэл-
тэлтэр бэл союзнай ор-
ганнар быһаарыыларын
хохотуохтарын сөн.

Союз дабайыгытыгар
Союз уонсай рыногын
хайаайыстыбаннай үлэтин
уонна үлэлээр бэрэдэгин
биир калым законодате-
най тэүтүтэрин одоохто-
нуу, ССРС налоговой сис-
тематын тэрийин, смена-
ны үөскэтин уонсай поли-
тикатин одоох кылларын
финансовый-кредитный сис-
тематы уонна үү биэр ка-
лалык эркиниитин тэри-
йин, биир калым транс-
портнай уонна энергетиче-
скэй системалары сала-
йын уонна атын көккү
функциялар кылларыллы-
һылар.

Дүүллэгийн кэзнэттэ депутаттар докумуону бэргэгттизэр. Сокуон кэлэр сыл тохсууны 1 күнүттэ түтүуга киллэрилдиэ.

«Үүнүү-90»: агрономической
дьяналар

СТРУКТУРАНЫ УЛАРЫТТЫБЫТ

Бурдугу уошна оѳуруот аһын үүннэрингэ оро-
йуон нийлэлтэҕа нэстэххэ иһэр Ордуу хаалыыла-
һынна «Чураһчык» совхоз буолар. Манын сэргэ ха-
һайыһымы сыйыһаннаспаттара тэпэ. Холбоһор,
ааспыт күһүн туорахтаах культураны ысыт баа-
һынадарын 48 эрэ бырыһыһыннан хомуйбуттара,
130 гектар үүнүүгүн сүөһүгэ таһастарбытара, Онон
бэл сүөһэ бурдугун хааччыһмататхтара. Күһүнтү
хорутуу баара-сүөһэ 130 гектарга ытыллыбыта,
Оѳуруот аһынан нийлэлтэ устата илиндэрин сөт-
төн кэллилэр дьэтэххэ баһыһта суох.

Оттон башымалты үүнүүгө төрт буолар кыһынны агрономический днааллары хайдах толорон инал-
лэрий? Билинн корреспондентимыт итинник кыһынны
тыгар элпэттиир совхоз кылаабынай агронома
Н. П. Чичигинаров:

— Быйыл хонуу үлаларыгар эвенослар структураларын уларыттыбыт. Силэсчиттэр башыннын фермалары кытта кэллим арендада киирдүбүт. Ойон үлаларын төлөбүрүн бүтөһүстээх бороодууксуу батан — үүтүн тутулунтаах оролдуубут

Бурдугу Улахан Нүүлгэ эрэ үүнээрэхинт, Манна зэвнэбөөрүнэн Г. М. Маннор хаймс да сьдын үлэлиир. Аасьт сьдлан зэвнэ атыл үлэвэ аралдыбьбанка смлы эргичин бастайааннай үлэлиир. Сөлтөөх техниканын уонна уулу ыстарар оборудованинан хааччылынна. Зэвнэ састааба толору сүүмэрдэнэ. Дьон билгитин техника өрөмүөнүгэр, ыһыгын үлэлэргэ сылдыаал-
нытылынна. Сьдланга бааһынара 250 гектарга, хотунара 190 гектарга ыттылар. Ыһыга бэдэмнанин ордун Илэжиггэ мөлтөх. Манна күнүгү хорутуу ыһыдыбьба-
таа. Онон саасты үлэлэргэ көлөттөтталар. Техникалара эркэ, мөлтөх. Ынар үксүн онон бытаардылар. Экин техниканын отдалачин бьтэ эрө талаарылар балиһыннаах. Сохорго өртүтүн да-
ваны кыһымын атыттан

Итленик даяанам кы-
лыгы агрономическай
үзэлери сүлүүнүн тү-
мүктөтүбүт. Башыналар-
га 2460 тонна органиче-
скай убуруду киллери-
диниз. Оз ийигер Армы-
лаахха—400. Калыкка-
—600. Сыланга—800

сагалаата. Бу күнээр
огурсу рассадальры оло
дог бүтэрдэлэр. Барыта
2000 кв. метр нэлээд
тешиндэхтар уонца ин
тернат-оснуоланы кытары
иштээн, оино эмкэ үүн
нэрэбит. Выйлы ханпыс
таны олордубайка. Бү
һаардыбыт. Вайһынны
һаардыхайт уонна 30
гектарга сийлэскэ анал
итүх үүнээбинн ыһахпыт
Түзүмүтээн атыахха ит
— бүтүһү күнүсөх үлэ
ларбит. Оттон сира кыт
үлэни тесту тупсарыма
быһааннар, проблемала
суох буолбатааттар. Олор
байа, эһеһолор истэриһи
совхоз дирекциятын уон
оройуон таһымнан да
ны быһаарарга кайсоти
баар.

ОРОЙУОН ҮЧЧАТТАРЫГАР

Сэрц ветераннарын ЫН ЫРЫЫЛАРА

Күндү өбөлөрбүт, тап-
тааллаах сизизирбүт, би-
лиги ишики эрэлбүт —
изичазери иччатарбүт!
Билиги, оччолорго эдэр
дзон, билигин Аба дейду,
ну пезецкий халабырдыт-
тартам көмүскүүр ыты-
сарин ветеранара, по-
рушкүт уонна дөйдүбүт
урдунан сиздинг өстөх
хара былыттым бүрүүкэ-
бит оччолордошу ыыр
күннэригэр өлөрү үтүбэр-
га хөдөөн, билиги дейду-
бут бырааттым коруотта-
рын шургуи уолаттарым
кытта Ширга Ииз дейду-
бут көгүдүн туруулаан
көмүскөбүлүп, герман-
ский фашизмы, японский
милитаризмы утары кыр-
гыспыптыт, хаанымтын
тохпунуш уонна кызыб-
пыт. Ол уодаһынаах кыр-
гыһыларга Чуратты
1400-кэ шургуи уолата-
ра бүгүнгү дьоллоох олох
туһугар эдэр олохторун
толук уурбуттара, сабан
барбыт ааннарын эргил-
диг кэлди аспатахтара,
сүүрбүт-көшүт, оонньо-
бүт-көрүлэбүт, бултаа-
быт-алтаабыт алаастарын.

сайылыктарын көнө хонууларытар, эргэнэ хара тыаларытар эргиллибэтхтэрэ.

Бийигт, сэрэн ветерана-
пара, Улуу Кыайы 45
сылгылар андалах бай-
бит сэлэнтүтүр мустан
олороммут, оройуон бары
комсомолецтарын, ыччат-
тарын аба калүөнэ үтүө
үгэстэрин саатгырыт-
тар, өлбүтүр кэрнестэрин
үйөгитэргитигэр, ветеран-
нар охсуспут бойбуойу
суолларын нистэриг ытк.
тымыртытар ымырабыт.
Бүтүн уратылаах кэмгэ
олоробут. Дойду, норуот
олорор уларыта тутуу,
саяаткыты соруга ха-
ваагынтыааар даданы с-
гыттык турар. Оттон ре-
волюционнай уларыта ту-
туу активнай баймыстары-
нан эһиги — комсомолец-
тар уонна ыччаттар — бу-
лабыт. Онон аастат исто-
рнибытын кырдыктаах-
тык уонна тааа сымда-
тыгыга эһиги ылаааааааа
баар буолуон баарабыт

Бүгүнгү олоор, үлө
дир кыялтыңар ымын-
дар, үлөйүмдөрү, мч

чат сээр-майгы өртүөн
ыраас буудуутун, урукку
үтүе ааты-сууту, хары-
стааһын тус байз чынык-
үлэтинэн байытталды-
тыт, Советскай былаас
олохтоомута 72 сылын
устатыгар, гуоһ ситиһил-
лэбэтин харах харатын
курдук харыстааһын-
үлэтитини, тулалары эб-
гэз сыйымы тупсарым-
ны, айылда биэрэр быы-
гын кодүүстөөхтүк, та-
быастаахтык туһанымын
олоххо кыһтаран эбэти-
түн тутулуутах уонна
ону эһиги эрэ быһаарар
кылааххыт.

Сир үрдүгэр киһи ба-
рын тухары көрөбө-түө-
бэ тардыһахтаах, үөр-
ниэхтээх. Ойон аҕа көлүө-
нө саҕаласпыт үтүө дыма-
лаларын үйэтитин, киһи-
лэр амарах үгэстэрин ба-
йытын эһиниттэн улаха-
скаҥарыахтаах. Бүтүн быһаа-
рыллыахтаах сорукаҕарбы-
аҕабыттар. Олору эдэрдин-
кирдьаҕастыын бары ко-
молөөтөхтүүнэ, күүсү-
түн түмүкхүтүнэ эр-
кэйлэр кыһаахтаттылар.
Онуоха аҕа көлүөнэ кы-

Оройуон Советыгар эн баҕа санаан

— Санга таллалдыбыт оройуон Советытыгар үс суол тутаач проблеманы быһаарарлар баарарбын, Бастакытынан, суолу-иҥэ туһунан хаа, психикан, эмпатияныан аһынатынан хааччыйымын быһаарыахха, үөһүнэн, ычыкты бородьонго, культурада таарыахха.

М. А. СИДОРОВА, нодостукчуутал.

— Бары проблемалары ситинилээхтик быһаарыаҕа иһин факторо туттаач суолталлах, — Сопон Уосайыгыта ычыкты иһин проблематын быһаарар иада. Киһини иһинги суолтата суох, бытархай диин суох. Ааспыт быһбар хаммаланнаһынттан да көрдөххө, психологияны ороно, ычыкты иһин боппуробугар оссе да эргизэ илигэ, уруккулун хадыбкын толкуйдуур келүүнэ дии сапыабын. Уосайынан, оройуон Совета депутаттар быһбар иһингээди программаларын түмүз, үөрөтөн норуон, улустар хайыскы агосторо иада.

Блар охсууну онорбүт
репрессия сыллара бийи
гэ оройоммутун даарын
быһа аарытхытара. Холо-
тур, мин бэлэһиһи
биир сыгы үөрдүх, ады-
лах ылах сүөһүлүх Сип-
цев Павел Иванович ку-
лаак, затыран куоһа
быстыбыта, сүөһүтүн-
аһын энэ быһыан ыл-
бытытара. Киии биир да
хамнаачыта суох, бэйтэ
эт өйүн, харытын күү-
һүнэн эиниз мал буолбүт
кии этэ. Итинин доһо-
но сыаабылы уларытар
сөп. Ол кэмгэ атарастам-
мыт сорох дьон ыччатта-

П. ПОГОВИЦЫНА,
Улуу Күөл олохтоосу.

Настя Хайахыт орто өскүсүлүттүгүр III кылааска ууранар. Инди сахалык кинематогрф сөбүдөп паңар. Кымычаккы бийик саккы оройдун өскүсүлүттүгүр фольклорной фестивалыгүр чабырдах дараа көрөчүлүр биһиребил дөдүн ылыбыта.

Синмоки: Настя Егорова.

Т. Кардашевский фотота.

**Сэмэлэһэн
элбэби ситиспэккин**

А. ЗАХАРОВ,
сэрини, ұла ветеринар

